

U V O D N I K

UDK 913:943.712(497.12)

NEKATERE GEOGRAFSKE STALNICE SLOVENIJE

Ivan Gams*

Povzetek

Na zgodovino slovenskega naroda so vplivale naslednje geografske stalnice, ki izvirajo iz fizično-geografskih značilnosti in položaja njegovega ozemlja: razčlenjenost gorskega reliefa; stik štirih evropskih naravnogeografskih regij; slabi pogoji za kmetijstvo; položaj na stiku Srednje s Sredozemsko in blizu Jugovzhodne Evrope.

Izvirno znanstveno delo. Regionalna geografija. Historična geografija. Slovenija, Srednja Evropa.

SOME GEOGRAPHICAL CONSTANTS OF THE REPUBLIC SLOVENIA

Abstract

History of the Slovene nation is controlled by the following geographical constants which proceed from physico-geographical characteristics and position of its territory: relief dissection of mountainous land; contact of four European natural geographic regions; location on SE margin of the Alps at the lowest passes, strategically important for traffic between Central and South Europe; poor natural conditions for agriculture; situation at the transition of Central Europe to Mediterranean and near to South-East Europe.

Original scientific paper. Regional Geography, Historical Geography, Slovenia, Central Europe.

* Univ. prof. v pok., akademik, 61113 Ljubljana, Ul. Pohorskega bat. 185, Slovenija

Uvod

Uredništvo naše revije je jeseni 1991 sklenilo, da naj prvi članek prve številke GV, ki bo izšla v samostojni Republiki Sloveniji, spregovori o Sloveniji kot celoti. To je privedlo do tega članka, ki povzema glavno misel iz pregleda Slovenije v mednarodni reviji *GeoJournal*, avgust 1991. Navedena je le glavčina uporabljene literature, saj bi s celotno preveč presegli dovoljeno dolžino. Če ni drugače navedeno, so pregledni podatki za republiko Slovenijo prevzeti iz Statističnih letopisov RS (=republike Slovenije).

Z besedo geografska stalnica mislimo tiste pogoje, ki izhajajo iz fizičnogeografskih razmer in položaja in ki vplivajo v daljši dobi na razvoj družbe.

Prva stalnica: močna reliefna razčlenjenost goratega ozemlja

Večino ozemlja zavzemajo hribovja. Dobra četrtina odpade na visoke kraške planote in nad nje se dvigajoča slemena.

Površje republike je pod svetovnim povprečkom nadmorske višine (580 m). Nad 1000 m, kjer je povprečna zgornja meja hribovskih naselij, je le še ena desetina površja in nad 1600 m le 2 %. Naravna zgornja gozdna meja je sicer malo višja (Lovrenčak 1986), dejanska meja pa je znižana antropogeno in zaradi skalnatih in gruščnatih terenov. Zato je 1600 m nmv blizu njenega povprečka. Ker pa pripada ozemlje alpidom, ki so ga vertikalni tektonski premiki po starem pliocenu intenzivno razkosali, so povprečne strmine nadpovprečne (nad 13°, Perko 1990). Na ravnine odpade le 1/6 ozemlja, ki pa so razdrobljene na dna večjih rečnih dolin in dna kotlin ter kraških polj (Gams 1983).

Tak relief je povsod po svetu pred zgraditvijo modernih komunikacij zaviral stike med ljudstvi in s tem pripomogel do ohranitve majhnih starih etničnih in verskih združb. V našem primeru je zadrževal jezikovno asimilacijo Slovencev s strani večjih sosedov, ki so jim v zgodovini vladali.

Relief ni bil ugoden za formiranje etničnih skupnosti niti v obsegu večjih porečij, ker širše doline večjih rek prekinjajo soteske, tako da gravitacijsko razpadejo v vmesne kotline (npr. vzdolž Save Bohinj, Ljubljanska, Litijska, Sevniška, Krška kotlina). Zato se tudi dialekti slovenskega jezika, ki jih je skupno 37, ne omejujejo na večja porečja glavnih rek Drave, Save in Soče. Zmogljivosti razmeroma majhnih ravnin niso dovoljevale rast velikih gospodarskih in upravnih središč, kar je dalo pečat naši zgodovini.

Po dobi preseljevanja narodov, v kateri je v 6. in 7. stoletju ozemlje na stiku Srednje, Južne in Jugovzhodne Evrope naselila jezikovno že artikulirana skupina Slovanov-Slovencev, je v ranem srednjem veku upravno-politično samostojnost dosegla največja kotlina, danes imenovana po Celovcu. Središče je bilo v večji nižini, ki zajema srednjo Krko in Gline (Grobniško in Gosposvetsko polje) in okoliško gričevje. Po takratni politični tvorbi Karantaniji so še dolgo imenovali vse Slovence Karantance. Zaradi pritiska Madžarov (Obrov), s katerimi so se Slovenci prvotno skupno naselili, se je Karantanija 743 priključila močnejšim Bavarcem in z njimi vred 745 prešla v Frankovsko državo.

Zaradi prevlade nemških kolonistov je Celovška kotlina že v srednjem veku prenehala delovati kot središčna slovenska pokrajina. Z izgubo avtonomnosti se je začela 12-stoletna doba, ko so ozemlju RS vladale državne tvorbe s središčem v večjih nižinah in kotlinah na obrobju, zlasti na Bavarskem, v Dunajski oz. Panonski kotlini (Dunaj, Budimpešta) ter v Beneško-furlanski nižini (Benetke, cerkveni patriarhat v Ogleju). Le enkrat samkrat se je v srednjem veku fevdalna oblast s središčem na današnjem ozemlju RS potegovala za vodstvo v širšem Podonavju, v času grofov, znanih v zgodovini po mestu Celju, središču Celjske kotline. Ambicije državnih knezov po državnem vodstvu pa so po nenadnem izumrtju družine hitro propadle.

V novem veku nastale nižje upravno-politične tvorbe, ki so zajemale ozemlje RS, so imela svoja središča v večjih kotlinah na robu: na nemškem ozemlju v Graški kotlini (dežela Štajerska, s središčem v Grazu), v Celovski kotlini (dežela Koroška, Celovec), v italijanski Gorici (grofija Goriška) na robu Furlanske nižine in v zadnjih stoletjih v največji avstrijski luki - v italijanskem Trstu (Primorska). Sedanja obalna regija v RS je skupno z ostalo Istro v 14.-19. stoletju spadala pod Benetke. Le kronška dežela Kranjska je imela svoje središče v največji slovenski kotlini (790 km²), imenovani po mestu Ljubljani. Kot v drugih kotlinah, je tudi v tej tektonsko grezanje v neogenu in kvartarju skoncentriralo rečno mrežo, koncentrične doline pa omogočajo prometno povezanost s široko okolico. Ta kotlina je postala v preteklem stoletju "Piemont" za zedinjevanje Slovencev. Z zamudo za drugimi narodi v Zahodni in Srednji Evropi se je šele na pragu 19. stoletja ustalil enotni slovenski knjižni jezik, čeprav izhaja prvi zapis v tem jeziku iz okoli leta 1000 in so bile prve knjige natisnjene že v dobi reformacije (16. stoletje). V 19. stoletju je prevladal naziv Slovenec za člana slovenskega naroda na Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, Primorskem in v severni Istri. Čeprav so meje med nekdanjimi kronskimi deželami postale v ljudski zavesti nejasne in sporne, se še zdaj javljajo stremljenja, da bi imel slovenski parlament poseben zbor iz delegatov teh regij. Pri dvomilijonskem narodu je ta politična težnja očiten nasledek zavesti o nekdanji pripadnosti regijam, ki imajo svoje zasnove tudi v reliefni razbitosti.

Ločeno od ostale Slovenije je bilo Prekmurje, ki je od srednjega veka do l. 1918 živelo v sklopu Madžarske kot samostojne države ali v skupnosti z Avstrijo.

Po bolj demokratičnih volitvah v drugi polovici 19. stoletja so slovenske politične stranke v deželnem parlamentu dobile večino samo na Kranjskem.

Sredi 19. stoletja je nastalo gibanje, imenovano Zedinjena Slovenija, ki si je prizadevalo tudi za združitev etničnega slovenskega ozemlja v eni upravno-politični enoti. Šele tik pred razpadom Avstroogrške je razširilo program na zedinjenje z ostalimi jugoslovanskimi narodi, vendar še vedno v okviru Habsburške dinastije.

Pretežna goratost ozemlja RS je narekovala v vsej dobi kapitalizma in socializma smer notranjih migracij prebivalstva.

Zaradi neposrednih in posrednih ovir, ki jih predstavlja vzpeti svet za večino gospodarskih panog, in ker so se neagrarne dejavnosti razvijale pretežno na ravnem v dolinah in kotlinah, se je pred stoletjem sprožila vsem Alpam znana "erozija prebivalstva" s hribov. O tem tabela št. 1.

Tab. 1: Prebivalstvo po naklonu površja v letih 1880 in 1981 (Perko 1991)

Naklon površja v stopinjah	D e l e ž p r e b i v a l s t v a	
	1880	1981
0-1	15,1	28,1
2-5	19,8	21,4
6-11	32,6	25,9
12-19	25,3	14,9
20-30	7,0	4,5
nad 30	0,2	0,1

Istočasno se je prebivalstvo vedno bolj zgoščevalo v nižjih nadmorskih višinah, o čemer priča tabela št. 2.

Po prvi svetovni vojni je bila Slovenija vključena v agrarno Jugoslavijo, kjer so v severovzhodnem delu mnogo boljši pogoji za poljedelstvo kot v Sloveniji. Zlasti v rani

Tab. 2: Delež višinskih pasov in delež prebivalstva v letih 1880, 1981 in (predvidoma) 2001 (Perko 1991)

Višinski pasovi nadm. višina	Deleži površja %	D e l e ž p r e b i v a l s t v a		
		1880	1981	2001
0-200 m	9,0	14,6	14,5	15,6
200-400 m	31,2	51,1	59,7	65,6
400-600 m	23,0	22,1	17,8	15,5
600-800 m	15,6	9,5	4,2	2,7
nad 800 m	19,8	2,7	1,1	0,6

Opomba: med 200 in 400 m je največ fluvio-glacialnih prodnih ravnin, kjer je prebivalstvena gostota nekajkrat večja kot v vzpetem svetu.

Tab.3: Sprememba rabe tal med leti 1900, 1960 in 1990

Vir: Statistični letopis RS; Melik 1963, 373; za 1990 katastrska uprava Slovenije.

Kategorija rabe tal	1900	1960	1990
	%	%	%
njiva in vrt	18,1	14,6	12,6
sadovnjak	-	1,4	2,0
vinograd	2,0	1,1	1,1
travnik	15,9	15,2	18,0
pašnik	17,0	13,9	10,4
gozd	41,6	47,3	48,5
nerodovitno, vodne površine, trstičja, močv.	5,4	6,5	5,1

Opomba: kategorije v zadnji vrstici so imele različna imena, za l. 1990 nerodovite, zazidane, zelene površine.

povojni dobi komunističnega režima je zakasnila kmetijska mehanizacija, ki je drugod v Alpah nadomestila odhajajočo delovno silo s kmetij. Tudi zato so v R. Sloveniji upadle površine intenzivne obdelave v prid gozdu. O tem priča tab. št. 3.

Katastrska uprava kasni z registracijo sprememb v rabi tal. Zato je gozda domnevno že nad polovico površja RS, po neuradnih podatkih okoli 52 %. S tem deležem gozda je R Slovenija v Evropi tretja najbolj gozdnata država, takoj za Švedsko in Finsko. V sredogorju je bilo pred dvema stoletjema okoli 1/3, danes pa že okoli 2/3 gozda.

Ozelenjevanje, to je spreminjanje njiv v travnike, je delno pogojeno s humidnostjo klime. Letnih padavin je v RS med 3500 mm (na južnem obrobju Julijskih Alp) in 800 mm (na SV ob madžarski meji, kjer so tudi najbolj skoncentrirane v poletnih mesecih kot posledica kontinentalne klime). Ker je letna evapotranspiracija med 450 mm in 750 mm (ob absolutnem razponu letne temperature med 14° ob morju in -1,8° v n.v. 2514 m), je starejša zemlja zakisana in na vododržni osnovi močvirna in oglejena. Zato je za poljedelstvo bolj rodovitna predvsem le mladokvartarna rjava zemlja na vodoprepustni podlagi, ki pa zavzema slabo desetino površja. Manj mokrotna je zemlja na pobočjih, kar dovoljuje v gričevju v primerni klimi vinogradništvo. Sušnejša je tudi na krasu (to je na vodoprepustnih karbonatnih kamninah, ki zavzemajo 4/10 površja - brez prodnih zasipov).

Druga stalnica - stik štirih evropskih makroregij

Iz sosledstva se v R Slovenijo razširjajo in stikajo naslednje večje fizičnogeografske enote (sl. 1).

1. **Alpskemu gorstvu** pripada 4/10 Slovenije. Od tega zavzemajo visokogorske skupine Kamniško-Savinjske, Karavanke in Julijske Alpe 11 % RS. Podobno kot v ostalih evropskih Alpah sta tudi v RS v njih kmetijstvo kot poglavitno gospodarsko panogo v zadnjem polstoletju zamenjali industrija in rekreacija, vendar slednja v manjšem obsegu kot v ostalih evropskih Alpah. Sloni na smučarskem ter jezerskem turizmu in na gorništvu. Ker pripadajo visokogorske skupine Južnim Apneniškim Alpam in prevladuje apnec, so vrhovi priostreni in strma pobočja skalnata ponekod še globoko pod klimatsko gozdno mejo, kar povečuje videz visokogorskega pejsaža in poslabšuje pogoje za kmetijstvo.

Večji del alpskega ozemlja pripada slemenasto dolinastemu hribovju (28,9 % RS). V kulturni pokrajini se ostro ločita dva dela. V dnu dolin in kotlin je obdelovalna zemlja sklenjena in gosta naselitev v obliki strnjjenih vasi, v hribih pa prevladuje razložena in redka naselitev. Izjema so nekdanji rudarski kraji. Zaradi drobne tektonske razkosanosti so rudna ležišča gosta a majhna, primerna za drobno rudarjenje v preteklosti, ki je do danes zamrlo. Po petih stoletjih je izčrpan rudnik živega srebra v Idriji in delovanje zaključuje rudnik svinca in cinka v Mežici. Od mnogih premogovnikov se je ohranilo izkoriščanje do 150 m debelih skladov lignita v Velenjski kotlini (letno do 5 milj. ton) in rjavega premoga v okolici zdaj industrijskih mest Trbovlje, Hrastnik in Zagorje (1 milj. ton). Premog pokurijo predvsem termoelektrarne. Njihova proizvedena elektrika



Slika 1: Naravnogeografska delitev Slovenije

Figure 1: Physiogeographic regions of Slovenia

- 1 - Visokogorske Alpe
 - 2 - dinarsko območje
 - 3 - submediteransko območje
 - 4 - alpsko hribovje
 - 5 - subpanonsko območje
 - 6 - Ljubljanska kotlina
 - 7 - prehodno dinarsko-subpanonsko območje
- (Gams 1990)

- 1 - Alpine high mountains
- 2 - Dinaric area
- 3 - Submediterranean area
- 4 - Alpine (Subalpine) mountains
- 5 - Subpannonian area
- 6 - Basin of Ljubljana
- 7 - Transitional Dinaric-Subpannonian area

dosega proizvodnjo hidroelektrarn na Dravi, Savi in Soči in nuklearke v Krškem (ta je skupno lastništvo z republiko Hrvatsko).

Alpsko hribovje, ki pripada Centralnim Alpam le v SV Sloveniji, se na vzhodu stika z gričevjem in ravninami subpanonske Slovenije. Novejša jugoslovanska geološka literatura prišteva k Dinaridom vse ozemlje Južnih Apnениških Alp. K alpskemu geotektonskemu sklopu naj bi spadalo le sredogorje in nižavje v SV Sloveniji. Slovenski geografi pa vztrajajo pri vzhodni alpski meji na stiku hribovja z nižavjem in južni alpski meji ob stiku s planotastim reliefom. Razmejitev Slovenije po reliefnih razlikah na alpski in dinarski del je že stara (Neumann 1882; Melik 1963; Ilešič 1979).

Največja zgostitev prebivalstva v slovenskem alpskem ozemlju je v Ljubljanski kotlini, ki je središčna in najbolj gospodarsko razvita regija Slovenije. V agrarni dobi je k zgostitvi pripomogla ne le najbolj razsežna ravnina v n. v. med 260 in 520 m, temveč tudi rodovitne prsti na karbonatnemrodu.

Ker so bile v preteklih stoletjih tesne vezi s severnejšimi in zahodnejšimi deli Vzhodnih Alp, od koder so v srednjem veku fevdalci naselili mnogo kolonistov, je kulturni pomen Alp v Sloveniji večji od njihovega deleža, kar je našlo svoj odraz tudi v slovenskem grbu s stiliziranim Triglavom.

S 4/10 ozemlja v Alpah in 44 % vsega prebivalstva, ki živi v njih, se RS glede deleža Alp uvršča za Avstrijo in Švico in je pred Francijo, Italijo in Nemčijo, ki imajo večje deleže ozemlja izven Alp (Gams 1990).

2. Subpanonska Slovenija se nahaja v severovzhodnem oglu Slovenije, ki moli v Panonsko kotlino. Prevladuje vinorodno gričevje iz slabo sprijetih terciarnih odkladnin neogenega panonskega morja. Vmes so večje kotline s pomembnimi mestnimi središči (Maribor 105.431, Celje 42.155, Novo mesto 22.618). To je gosto naseljena makroregija, kjer na 21,8% ozemlja živi domala 1/3 prebivalstva RS. Ugodna zemljišča za kmetijstvo so zlasti na fluvio-glacialnih terasah Mure, Drave in Savinje ter v lapornatem gričevju. Žal je te prednosti v polpretekli dobi zbrisala obmejna lega Pomurske ravnine, Ptujskega polja in vzhodne Krške kotline. SV Slovenija je kot makroregija gospodarsko najbolj zaostali del Slovenije.

3. Dinarski kras celinske Slovenije predstavlja severozahodni vogal Dinarskega gorstva, ki se med Savo in Jadranskim morjem nadaljuje proti JV do Albanije. Delež ozemlja (1/4) močno prekaša delež prebivalstva. Prevladuje kras na vodoprepustnih apnencih in dolomitih. Zato ni globjih dolin, ki v nekraškem hribovju z naplavnim dnom omogočajo sklenjene obdelovalne površine in gostejša večja naselja ter lažjša promet. Do neke mere prevzamejo to vlogo dna kraških polj in uval, ki pa s svojo gorato okolico in skomnim obsegom (do 100 km² - Kočevsko polje) (Kranjc 1972) niso omogočili nastanka večjih središč od občinskih sedežev (po stanju 1991, torej pred upravno reformo). Nekoliko gostejša naselitev se veže na suhe doline in fluvio-kras, kjer so nekdanj na dolomitnih pobočjih prevladovali pašniki. Na vmesnih čokatih slemenih in hrbtih prevladuje gozd, ki zavzema dobri 2/3 vse regije. Daje surovino lesni industriji, ki prevladuje ob kovinski. Od te podobe, ki je značilna za višji notranjski in zahodnodolenjski kras in kjer klima na planotah nad 700 m zmanjšuje možnosti za poljedelstvo, odstopata bolj poseljena nizka kraška Dolenjska ter ravniska Bela krajina.

4. Slovensko Primorje ali Submediteranska Slovenija je makroregija v zaledju Tržaškega zaliva. Je bistveno manjša (7,8%) od nekdanje avstroogrške dežele Primorske (z Goriškim). Po mediteranski stavbni dediščini, kulturah (v gričevju vinska trta, v obalni regiji tudi oljka) in kulturni zgodovini pripada Submediteranski/Mediteranski/Južni Evropi. Poleg flišnega ozemlja vključuje še planoto Kras. Njej podobno površje se vrnja še v Podgrajsko podolje med Slavniškim pogorjem in Brkini, ki pomenijo klimatski prehod k celinski Sloveniji. SZ Primorje loči od morske obale 2 - 8 km širok pas, s katerim je italijanska Furlanija povezana s Trstom. Kot nadomestilo za Trst je poveljna Jugoslavija zgradila luko v Kopru (Capodistria) (5 milijonov ton tovora) in je obalno regijo z železnico povezala z zaledjem. Pomorsko podjetje premore okoli pol milijona BRT ladjevja za čezoceanski tovorni promet.

Ker segajo omenjene slovenske makroregije v široko sosedstvo, smo povezani tudi z narodi, ki bivajo tam v okviru naslednjih držav:

- naša alpska regija nas uvršča med šest držav, ki poleg RS segajo v Alpe (Avstrija, Italija, Nemčija, Švica, Francija);
- subpanonska makroregija nas povezuje s šestimi državami, ki si delijo Panonsko kotlino (Hrvaška, Srbija, Romunija, Madžarska, Češka in Slovaška, Avstrija);
- dinarska makroregija nas povezuje s sedmimi državami (Hrvaška, Srbija, Makedonija, Albanija, Grčija);
- Slovensko primorje nas zlasti z obalo uvršča ob bok okoli dvajsetim državam, ki segajo do Sredozemskega morja (s Črnim morjem vred).

Tretja stalnica: lega ob jugovzhodnem robu Alp ob najnižjih prevalih, strateško pomembnih za zveze med Srednjo in Južno Evropo

Lok Alp in Dinarskega gorstva, ki obdaja Sredozemsko kotlino na severni strani, se od Ligurske obale do dolin Morave in Vardarja, to je na razdalji dobrih 1500 km, zniža na 600 m samo enkrat, to je blizu stika obeh gorstev v RS, v Postojnskih vratih. Ob sedanji tehniki gradnje tunelov je pomen alpskih prevalov, in tudi postojnskega, zmanjšan. Bil pa je pomemben za zgodovino slovenskega naroda. V dobi preseljevanja narodov so preko ozemlja RS vdirala iz Srednje in Vzhodne Evrope "barbarska ljudstva" v Italijo. Večje srednjeveške in novoveške državne tvorbe s centrom v Zahodni in Srednji Evropi in z vladavino v Alpah so na svojem vzhodnem robu praviloma zajemala še Slovenijo.

V času dolgotrajnega Nemškega rajha je v novem veku ozemlje RS bilo del "Vzhodne marke", kasneje Avstrije, ki je Slovincem vladala do l. 1918. Dvanajst stoletij so Slovenci doživljali iste duhovne tokove in enak družbeni red kot ostala Srednja Evropa. Med 14. in 18. stoletjem je bil pod beneško republiko s Slovenci in Italijani poseljeni del Istre, ki je svoje zgodovinske meje s Kranjsko večkrat spreminjala. Kulturni in civilizacijski vplivi iz Sredozemlja pa so bistveno preoblikovali kulturno pokrajino tudi v ostalem slovenskem delu Avstrije. Gotika in barok sta najpogostejša stila na

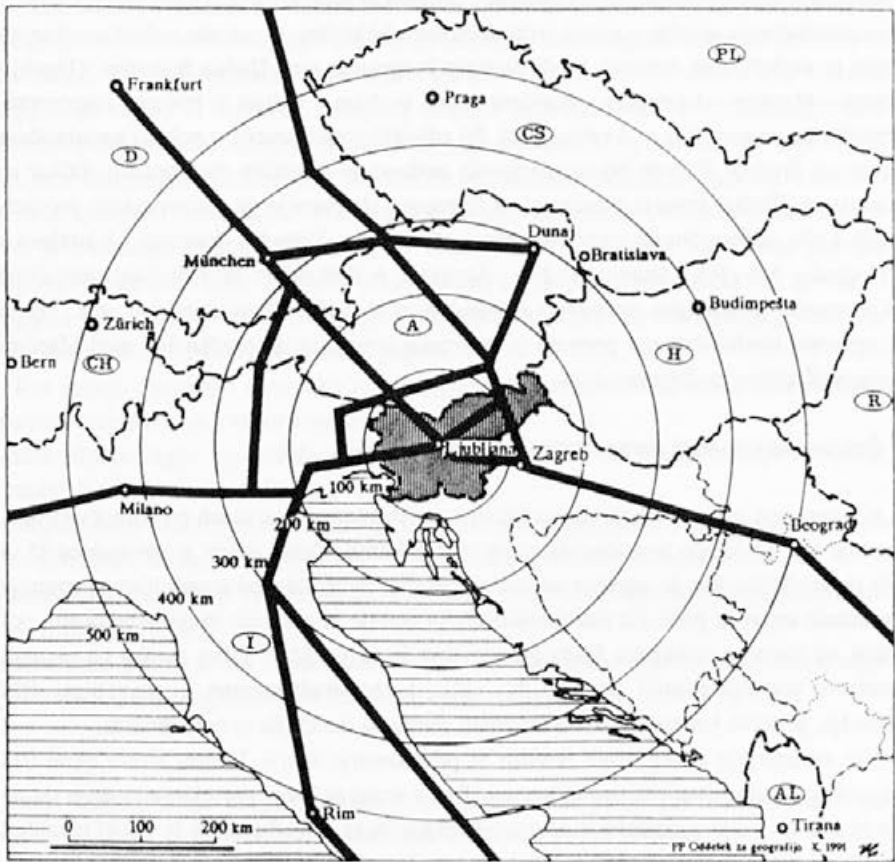
slovenskih tleh. Prometna pomembnost Postojnskih vrat, ki združujejo komunikacije iz kontinentalnega zaledja v smeri proti Sredozemski kotlini, je porasla v dobi merkantilizma in sledeči dobi železnic. Sredi 19. stoletja zgrajena t.i.m. "Južna železnica" (Dunaj - Graz - Maribor - Ljubljana - Postojna - Trst in dalje v Italijo) je bila ena najpomembnejših in najstarejših v Avstroogrski. Po oživitvi gospodarstva v nekdanj socialističnih državah Srednje Evrope bo ta magistrala nedvomno povečala svoj pomen. Odkar se Grčija in Turčija tesneje povezujeta z Evropsko skupnostjo, je v slovenskem prometnem križu pomembnejša smer München - Salzburg - Villach - Jesenice - Ljubljana - Beograd - Niš (Niš - Istanbul in Niš - Atene). 1. 6. 1991 odprt 7864 m dolg tunel skozi Karavanke je izboljšal povezavo slovenskih in avstrijskih avtomobilskih cest. Tretja magistrala mednarodnega pomena je phyrnska avtocesta, ki prečka RS med Mariborom in Krapino za Zagreb (sl. 2).

Četrta stalnica : slabi naravni pogoji za poljedelstvo

Na vzpetem svetu otežuje orno obdelovanje strmina, na ravninah pa zamočvirjenost zemlje kot posledica humidne do perhumidne klime. Vodni odtok je visok, med 15 in 80 l/s/km²/leto, kar je ugodno za vodno oskrbo, neugodno pa zaradi hitrega spiranja hranilnih snovi iz prsti. Že staropleistocenska zemlja je zakisana in na neprepustni podlagi na ravnem zaglejena. Najbolj rodovitna je za poljščine rjava zemlja na ravnem svetu z vodnoprepustno podlago. Na večini karbonatnih kamnin, ki zavzemajo 4/10 površja, je plitva kamnita prst, na uravnani zemlji pa debelejša in bolj glinasta.

Vse to omejuje obseg ornih površin in pridelovanje žitaric. Dežela uvaža okoli 1/15 potrebne hrane, zlasti pšenice in koruze. Ker v drugi polovici preteklega stoletja doma še ni bilo na voljo zaposlitve v neagrarnih poklicih, se je ljudstvo, ob še visoki nataliteti in ob že zmanjšani smrtnosti, izseljevalo v tujino, zlasti v Zahodno Evropo in Ameriko. Združitev v Jugoslavijo 1918 je pomenila močno vzpodbudo za deagrarizacijo.

Obenem z novo državo so se Slovenci prvič povezali z državno tvorbo s središčem v Jugovzhodni Evropi (v Beogradu). V novi, agrarni državi je bila Slovenija najbolj industrijsko razviti del (takrat so v naši industriji prevladovale kovinske, tekstilne in lesne panoge). V vsem času obstoja je država z visokimi uvoznimi carinami ščitila domačo industrijo, kar je pospešilo industrializacijo Slovenije. Po 1945 je komunistični režim tudi Sloveniji prinesel tako imenovano podružbljanje proizvodnih sredstev. Zaradi hribovitosti je ostala večina zemlje v privatni lasti (1989: 69% vse in 89% obdelovalne zemlje). Ostalo gospodarstvo je režim "socializiral" (izrazi za družbeni sektor so se menjali: državna, socialistična, družbena, samoupravna imovina itd). 1989 je bilo, če odštejemo zemljo, "podružbljenih" 94% vseh proizvodnih sredstev in v samostojnem delu je ostalo le 3,7% vseh zaposlenih. Kot v drugih komunističnih državah je režim tudi v RS forsiral predelovalno in težko industrijo (Vrišer 1990). V industriji in rudarstvu je bilo 1989 45,5% vseh v gospodarstvu zaposlenih. Po deležu zaposlenih si sledijo: proizvodnja električnih in strojnih aparatov, tekstilnih izdelkov, predelave kovin, strojegradnja itd. Zaradi starejše industrijske tradicije se je v RS razvila predvsem tehnično



Slika 2: Oddaljenost Ljubljana od večjih sosednjih mest.

Figure 2: The distance from Ljubljana to greater towns in vicinity.

zahtevnejša proizvodnja. Industrija RS je dala na jugoslovanski trg (1988) 44% vseh hladilnikov in televizijskih aparatov, 35% vseh radijskih aparatov, 50% papirja za tisk itd. Na RS, kjer je bivalo 8,4% vseh Jugoslovancev (1981), je odpadla 1/6 vsega narodnega dohodka (1981) in 15,7% družbenega proizvoda ter 18,7% družbenega proizvoda, doseženega v industriji in rudarstvu 1984. V povprečju zadnjih let je na RS odpadla ena četrtina konvertibilnega izvoza. Zaradi večje zaposlenosti, tudi žensk (46% vseh zaposlenih oz. 73% vseh zaposlenih v negospodarstvu 1987) je bil v RS življenjski standard nad jugoslovanskim povprečkom. 1985 so bili povprečni osebni dohodki v RS za 35,2% nad jugoslovanskim povprečkom. Zato je lahko RS zadnja tri desetletja pritegovala sezonske delavce iz drugih republik in nekateri od njih so se v RS trajno naselili. Zato je delež Slovencev upadel do 1981 na 90,5%. Med doseljenci prevladujejo Hrvati

(2,9%) in Srbi (2,2%). Bivajo največ v industrijskih in večjih turističnih krajih. Med neslovence spadajo kot avtohtono prebivalstvo obalne regije Italijani (1981: 2.187) in ob madžarski meji Madžari (9.496). V obeh teh predelih je dvojezičnost zagotovljena v uradih in šolah, v republiški skupščini pa tudi zastopstvo.

Zaradi lažje prodaje znotraj države se je slovenska industrija usmerila pretežno na domači trg (okoli 6/10) in jugoslovanski trg (ok. 1/4), v tujino pa izvažala le ok. 1/7 proizvodov. V izvozu so prevladovali električni stroji, vozila, kemični in kovinski izdelki, od kmetijskih pridelkov meso živine in perutnine, vino, hmelj, les itd.

Kot v drugih komunističnih državah Evrope je tudi v RS zaostal terciarni sektor gospodarstva, saj je odpadlo (1990) na industrijo čez 4/10 zaposlenih, na gradbeništvo 6,9, promet in zveze 5,9, trgovino 9,5, obrt in storitve 3,3, finance in poslovne storitve 4,4, izobraževanje 6,4% itd. Od vseh aktivnih je 1981 odpadlo 13,8% na kmetijstvo in ribištvo, 37,0 na industrijo in rudarstvo, 6,1 na gradbeništvo, 5,0% na promet in zveze, 8,3 na trgovino, 5,5 na obrt in osebne storitve, 5,3 na izobraževanje, kulturo in informacije, 5,3 na zdravstvo in socialno varstvo itd.

Leta 1991 se je začelo uvajanje lastninjenja "družbenih sredstev" in tržnega gospodarstva. Spremembe pa bo statistika registrirala šele čez leta. Konec 1991 se je število brezposelnih povečalo na 70-80.000 (30.9.1989 je bilo v "združenem delu" zaposlenih 849.296 oseb).

Peta stalnica : lega RS ob južnem robu Srednje Evrope, ob stiku s Sredozemsko in blizu Jugovzhodne Evrope

V času nacionalnega prebujanja narodov v večnarodni Avstriji oz. (v drugi polovici preteklega stoletja) Avstroogrski je pri takrat maloštevilni slovenski inteligenci nastajal odpor proti germanizaciji Slovencev. Občutili so kot krivico, da se je že v srednjem veku zaradi nemških kolonistov med redkimi slovenskimi naselji v Vzhodnih Alpah etnično slovensko ozemlje skrčilo z ok. 60.000 km² na 24.000. Proti jugu se je še vedno odmikala severna meja slovenskega jezika na Južnem Koroškem, kjer je bilo ob popisu 1.1910 še 82.000 Slovencev (V avstrijskem delu Koroške jih je zdaj, skupno s t.i.m. Vindišarji, po avstrijskem popisu 1.1981 okoli 17.000). Ko je zmagovita antanta 1918 Južne Slovane združila v novo državo, imenovano do l. 1929 kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, je v Sloveniji vodstvo rimokatoliške cerkve in večina inteligence spremembo pozdravila v upanju na večje nacionalne in jezikovne pravice. Še zlasti, ker se je zmagovita italijanska vojska po razsulu Avstroogrske na 20 km približala Ljubljani in nato za plačilo udeležbe v prvi svetovni vojni okupirala do 1945 Jugozahodno Slovenijo.

Zastoj gospodarskega razvoja v osemdesetih letih, značilen za evropske komunistične države, je v Jugoslaviji poglobil nacionalne napetosti. Slovenci, ki so bili zgodovinsko navezani na prebivalstvo v sosednji Avstriji in Italiji, so tam opažali vedno večje razlike v življenjskem standardu, ki jim ga je prineslo življenje v medvojni kapitalistični in povojni komunistični Jugoslaviji. V obeh Jugoslavijah so želeli več samouprave in

manj poskusov, ustvariti enotni jugoslovanski narod. Slovenija se je prva v Jugoslaviji zavzela za človeške in narodne pravice Albancev na Kosovu, ki ga nekateri prištevajo med 29 najbolj kriznih žarišč na svetu (Mundro 1990). Nezadovoljstvo je privedlo do plebiscita, na katerem se je 23. 10. 1990 88,2 % prebivalcev RS izjavilo za samostojno in suvereno Slovenijo. Novoizvoljeni večstrankarski parlament je določil 6 mesečni rok, ko naj vlada pripravi zakone za osamosvojitve, ki jo je razglasila republiška skupščina 26. junija 1991. Naslednji dan se je pričela enotedenska vojna med slovenskimi oboroženimi silami in jugoslovansko armado. Po zamrznitvi je slovensko vodstvo v septembru nadaljevalo z osamosvojitvenimi ukrepi. Dolžina državne meje se je z osamosvojitvijo povečala za 546 km, kolikor meji RS s Hrvaško na kopnem (ostale meje so: z Madžarsko 88, Avstrijo 324, Italijo 202 km na kopnem in 23 km na morju. RS namreč pripada okoli 200 km² Tržaškega zaliva, v katerem mejimo s Hrvaško v dolžini 17 km) (Radinja 1990).

Geografi bolj kot drugi vemo, da so do odcepitve Slovenije od bivše Jugoslavije privedle tudi razlike v geografski sestavi in zgodovini jugoslovanskih narodov. Žal velik del svetovne javnosti ne pozna naslednjih dejstev.

1. Slovenija ni del Balkana oz. Balkanskega polotoka. Večina jugoslovanskih geografov je omejevala Balkanski polotok na severu s podonavskim nižavjem, točneje, z ravnino ob Donavi in Savi, in na SZ na Karlovško kotlino. Izraz Balkan pa je postal bolj pojem kot zemljepisno ime. Da se Slovenija razlikuje od Balkana, ugotavljajo pisci geografskih monografij o Jugoslaviji (Pechoux 1971, str. 215 z besedami: "La Slovenie n'a que bien peu des traits balkaniques...").

2. Slovenija ni del Jugovzhodne Evrope, h kateri uvrščajo Jugoslavijo zlasti nekateri evropski geografi (Detlev 1975, v nasprotju od Tietze 1989). Za Jugovzhodno Evropo so značilne ostaline večstoletne turške vladavine v kulturni pokrajini in v zamotani nacionalni ter verski sestavi prebivalstva z mnogimi etničnimi otoki sredi večinskega prebivalstva, kar je v letu 1991 privedlo do vojne na Hrvaškem.

3. Slovenija ni del Vzhodne Evrope, kamor še uvršajo našo deželo na osnovi že odstranjene železne zavese tudi nekateri nove geografske regionalne monografije sveta (Norris 1990) in Evrope (Pinder 1990).

Kljub 45 letni pripadnosti Jugoslavije in Slovenije sovjetskemu komunističnemu režimu, ki ga je omilil po l. 1948 izstop KP Jugoslavije iz komunistične internacionale in spor s KP SZ, smo se Slovenci vedno uvrščali med Srednjeevropejce in geografi smo to znanje razširjali v srednjih šolah (Gams 1983).

Če bi dele sveta uvrščali v makroregije po trenutnem družbenem redu, bi ozemlje RS po naselitvi Slovencev pripadalo kaj različnim delom Evrope. O tem tabela št. 4.

Zanesljivejša osnova za vključevanje dežel v makroregije Evrope je poleg lege regionalnogeografski splet z vidno prvino v kulturni pokrajini. Po njej, zlasti po stavbni dediščini, pripada nižinska Jugozahodna Slovenija Submediteranski oz. Južni Evropi (Gams 1990), ostala Slovenija pa k Srednji Evropi.

Po sedem desetletjih bivanja v Jugoslaviji javno mnenje v RS soglaša s karakteristiko Jugovzhodne Evrope, kot jo je zapisal H. Sundhaussen (1991, št. 5, str.4) v uvodu

Tab. 4: Pripadnost ozemlja RS makroregijam Evrope po principu družbenega reda oziroma vključenosti v državno tvorbo glede na njeno upravno središče po naselitvi Slovencev.

Naša era	Pripadnost RS k makroregijam Evrope	Pripadnost državam
0 – 568	Južna (Sredozemska)	Konec rimske vladavine. 568 razrušenje Emone.
745–12. stol.	Zahodna Evropa	Vključitev Slovencev (Karantancev) k Bavarski in z njimi v frankovsko državo.
12.stol.–1809	Srednja Evropa	Slovenija v Nemškem cesarstvu oz.v novem veku v vedno bolj samostojni Avstriji. Dve robni pokrajini pod Benetkami oz.Madžarsko.
1809–1813 (s prekinitvami)	Zahodna+Srednja Evropa	V okviru francoskih "Ilirskih provinc " RS v zahodni, v ostalem avstrijskem delu v Srednji Evropi.
1813 – 1918	Srednja Evropa	Avstrija oz. Avstro – Ogrska monarhija.
1918–1941	Jugovzhodna Evropa	Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev, od 1929 monarhija Jugoslavija.
1941–1945	Južna+Srednja Evropa	Slovenijo okupirata Italija (J in JZ Slov.) in Nemčija, ki izvede aneksijo S Slovenije
1941–1990	Jugovzhodna oz. Vzhodna Evropa	Komunistični režim. I. 1948 jugoslovanska KPJ izključena iz kom. internacionale, spor s SZ
Po 1990	Srednja Evropa	Neodvisna republika Slovenija.

svojega članka: "Predstavitev razvoja v štirih državah Jugoslaviji, Romuniji, Bolgariji in Albaniji, od ustanovitve države do sedanjosti pojasnjuje, da niso uspeli ne v medvojni dobi niti v štiri in pol desetletjih "socializma" rešiti problemov : nacionalnih napetosti, latentnih mejnih konfliktov, gospodarske zaostalosti, in pomanjkanja stalne politične kulture obremenjuje izglede za prihodnost regije ".

Slovenija nima večine teh karakteristik. Nima nacionalno spornih meja in nacionalno pomešanega prebivalstva. Vse druge jugoslovanske republike so imele nacionalno bolj mešano prebivalstvo od Slovenije. 1981 so predstavljali Slovenci 90,5% vsega prebivalstva RS. Na Hrvaškem je bilo Hrvatov 75,1%, v Makedoniji Makedoncev 67%,v republiki Srbiji Srbov 66,4% (v ožji Srbiji 85,4%). Narodnostno še bolj mešano je prebivalstvo Republike Bosne in Hercegovine in AP Vojvodine. Po 1981 pa se je narodnostna sestava rahlo spremenila (Klemenčič 1991).

Kot pomoč pri preraščanju jugocentričnega pogleda na lego Slovenije so na skici (sl. 2) vrisani krogi, ki pomagajo presoditi oddaljenost večjih mest. Ljubljana je približno enako oddaljena od Beograda kot od Zürich, Rima in Prage. Približno enako so oddal-

jeni Niš, Frankfurt, Strassburg in Krakov. Do Berlina je le malo dlje kot do Skopja, do Titograda dlje kot do Frankfurta. Ancona, Salzburg in München so bližji od Splita in Sarajeva. Najbližja prestolnica sosednje države je Zagreb, ki ima nekaj funkcij, ki jih Ljubljana ne premore (poslaništva ipd), čeprav je od nje približno enako oddaljen kot Celovec in Trst.

Te razdalje niso navedene, da bi nam odtujevale jugoslovanske narode, s katerimi smo živeli sedem desetletij in ki so nam jezikovno bližji. Pomagajo naj le objektivni oceni lege Slovenije blizu geografskega središča Evrope, ki je na Moravskem. Od Ljubljane je oddaljeno slabih 400 in od severne meje RS slabih 300 km. Geografi zato moderno parolo, da moramo "v Evropo", smatramo za potrebno usmerjenost v zahodno in delno srednje evropski gospodarski in demokratični režim in nič več.

V poglavju o položaju je A. Melik (1935, 6 in 10) zapisal: "Naša dežela leži v področju stikov, prehodov in razpotij; take dežele usoda pa je, da jo priključijo zdaj na eno, zdaj na drugo ali tretjo stran ali celo na vsako nekoliko, v razmerju s tem, od kod prihaja močnejša politična dinamika. Potrebno je računati na povečan pritisk v smeri od Podonavja ter srednje Evrope na pot do Jadrana po sledih nekdanje posesti". Slaba tri desetletja potem, ko je Melik te trditve ponovil v Sloveniji 1963, v Podonavju in v srednji Evropi ni več hegemonistične velesile in evropske države so pristale na mirna reševanja vseh spornih vprašanj. Prva neodvisna slovenska vlada v oktobru 1918 je mogla izbirati samo med Avstrijo in Jugoslavijo. Druga vlada, določena l. 1945, ni imela več te izbire, čeprav je vodilo slovensko partizansko vojsko slovensko vodstvo v slovenskem jeziku. Na demokratičnih volitvah l. 1990 izvoljena republiška skupščina (in v njej vlada) pa sta se prvič v narodovni zgodovini lahko odločili za neodvisnost RS.

Načela o miroljubnem in enakopravnem sožitju evropskih narodov so še mlada, sprejeta na ravni vodstev držav. Da bi ta načela postala prepričanje ljudstev v vsej Evropi in tudi pri nas, je dolžnost učiteljev in zlasti geografov. Predmet našega raziskovanja in poučevanja je pokrajina kot splet naravnih in družbenih dejavnikov, torej kot edinstvena in neponovljiva tvorba, katere sestavni del so tudi ljudstva. Taka kot so, so nastala v posebnem okolju in s posebno zgodovino. Zato so vredna spoštovanja in nevredno naše stroke je, da bi jih vrednotili in nanje gledali z vidika naroda, ki živi v drugačnem okolju in ima za sabo drugačno zgodovino. Samo z vzgajanjem medsebojnega spoštovanja ljudstev in človeka kot tvorbe časa in prostora ustvarja pogoje, v katerih je zagotovljena lepša prihodnost našemu, kot tudi vsem narodom sveta.

Literatura:

- Detlev, G. K. (ed), 1975: Jugoslawien. Südeuropa I Handbuch, Vandenhoeck-Ruprecht, Göttingen.
- Gams, I., 1983: Landschaftsökologische Gliederung Sloweniens. Klagenfurter Geographische Schriften, Institut für Geographie d. Universität f. Bildungswissenschaften. 4, Klagenfurt.
- Gams, I., 1983: Geografske značilnosti Slovenije. MK, Ljubljana.

- Gams, I., 1990: Slovenija na stičišču srednje, južne in jugovzhodne Evrope. *Traditiones*, Zbornik Inštituta za slovensko narodopisje, SAZU, Ljubljana.
- Gams, I., 1991: The Republic of Slovenia - Geographical Constants of the New Central-European State. *Geojournal* 24.4., Dordrecht/Boston/London.
- Ilešič, S., 1979: Pogledi na geografijo. Partizanska knjiga, Ljubljana.
- Klemenčič, V., 1990: Spreminjanje nacionalne strukture prebivalstva Jugoslavije v novešem razdobju. 5. Ilešičevi dnevi 22-23.2.1991, *Geografija v šoli* 1, Oddelek za geografijo FF in Zveza geografskih društev Slovenije, Ljubljana.
- Kranjc, A., 1972: Kraški svet Kočevskega polja in izraba njegovih tal. *Geografski zbornik XXI*, SAZU, Ljubljana.
- Lovrenčak, F., 1986: Zgornja gozdna meja v Julijskih Alpah in na visokih kraških planotah Slovenije. *Geografski zbornik XXVI*, SAZU, Ljubljana.
- Melik, A., 1935, 1963: Slovenija. Slovenska matica, Ljubljana.
- Munro, D., 1990: World Record of Major Conflict Areas. Ed. Arnold, London-Melbourn-Auckland.
- Neumann, C., 1882: Die Grenzen der Alpen. *Zeitschrift d. Osterr. Alpenverein* (13).
- Norris, R., 1990: World Regional Geography. West Publishing Comp. St. Paul et al.
- Pechaux, R.Y., 1971: Les Balkans. Press Universitaires de France, Paris.
- Perko, D., 1990: Digitalni model reliefa Slovenije. *Geografski obzornik* (38), 1, Ljubljana.
- Pinder, D., 1990: Western Europe, Challenge and Change. Belhaven Press, London, New York.
- Radinja, D., 1990: Dimenzije Tržaškega zaliva in varovanje naravne dediščine. *Primorje*, 15. zborovanje slovenskih geografov, Portorož.
- Turnock, D., 1990: The Human Geography of Eastern Europa. London - New York, 1990.
- Statistični letopis republike Slovenije (1979-1990). Zavod SR Slovenije za statistiko, Ljubljana.
- Sundhaussen, H., 1991: Südosteuropa. Eine historisch-geographische Abhandlung zum Verständniss Aktueller Probleme, *Praxis Geographie*, 21, 11.5.
- Tietze, W., 1989: What is Germany-What is Central Europe (Mitteleuropa)? *Geojournal* 19, 173-176.
- Vrišer, I., 1990: Ekonomskogeografska regionalizacija republike Slovenije (na podlagi vplivnih območij centralnih naselij in dejavnostne sestave prebivalstva), *Geografski zbornik XXX*, SAZU, Ljubljana.

SOME GEOGRAPHICAL CONSTANTS OF SLOVENIA

Ivan Gams

(Summary)

By geographical constants those conditions are meant which proceed from physico-geographical characteristics and position and which influence the development of the society for a longer period of time.

First geographical constant: Relief dissection of the mountainous land.

Today's capital of the Republic Slovenia (=RS) (20,256 km², 2 million inhabitants) is in the largest and central mountain basin (Basin of Ljubljana) which has in the formation of the Slovene nation the role of Piemont. Since larger basins and plains are situated outside of the RS, in modern times the capitals of the administration units which divided the Slovene territory, were within the neighbouring nations. This and the dissection of the relief hindered the formation of the nation as a political unity. The movement for the unite Slovenia began but in the middle of the last century.

Due to the steep slopes and "population erosion" the percentage of the population living on the plains (0-5th) has increased from 34,9 to 49,5% in the period 1880 - 1981. Thus the share of inhabitants in the altitude belts 200-600 m is increased from 73,2 to 77,5% and higher decreased from 12,2 to 5,3%.

Second constant: Contact of four European natural geographic regions (fig. 1).

These are: 1st, The Alpine mountains (high and middle mountains) with 4/10 of the territory and 44 % of all inhabitants. With this percentage Slovenia ranks after Austria and Switzerland and before France, Italy and Germany; 2nd, Subpannonian Slovenia with 22 % of the territory and 1/3 of its population is the economically most underdeveloped region; 3rd, To the Dinaric Karst belongs 1/4 of territory but far less population; 4th, Slovene Littoral comprises 1/8 of the territory. The 47 km long coast of the Triest Bay is the window of the country to the Sea. By its macroregions Slovenia is associated with five other Alpine countries, six countries of the Pannonian basin, seven countries with land in the Dinaric Karst and about twenty countries which share the Mediterranean coasts (with Black sea).

Third constant: Location on SE margin of the Alps at the lowest Alpine pass, strategically important for the past traffic between Central and Southern Europe.

The bow of the Alps and Dinaric mountains, which encircles the Mediterranean basins in the North, has in the whole distance of 1500 km the lowest pass in the Gate of Postojna (600 m s.l.) in Slovenia. In the Holy Roman Empire or the German Reich the territory of RS was part of its Eastern Province and later of Austria which has built in the middle of the last century along the "marginal Alpine route" the railway Vienna - Graz - Ljubljana - Postojna - Trieste, and continuing further to Italy. This traffic line is recently less important than the line Munich - Salzburg - Villach (tunnel Karavanke) - Jesenice - Ljubljana - Belgrad - Niš and further on Niš - Istanbul and Niš - Athens. The important position of RS in the traffic and tourism is reflected in the following statistics: in 1990, 101,957,000 travellers crossed the state borders to Italy

(202 km), Austria (324 km) and Hungary (88 km)(The border to Croatia is 546 km long).

Fourth constant: poor condition for agriculture.

The annual precipitation is between 3,500 mm on the southern margin of the Julian Alps and 800 mm in East by the Hungarian border. The annual evapotranspiration is appr. between 450 and 750 mm, run-off between 15 and 80 l/s/km². As a consequence of perhumid and humid climate soil even on Oldquaternary sediments is acid. The best soil covers young Wurmian and Holocene sediments and takes only 1/8 of the surface of RS. Due to the acid soils as gley, rendzina and ranker soils and due to the steep slopes forests take about 52% of RS. With this percentage Slovenia is the third most forested European country, following by Sweden and Finland. In 1990, field and gardens take 12,6, meadows 18,0, and pastures 10,6% of the surface.

Decreased mortality and still high natality at the end of the agrarian period (in the second half of the 19th century) provoked stark emigration to the western European and American countries. New impetus for more intensive industrialisation was given by reunion in the agrarian state of Serbs, Croats and Slovenes in 1918 (after 1929 Yugoslavia) after the fall of Austrian - Hungarian empire. In 1989, 45,5 % of people employed worked in industry and mining. The tertiary economic sector is less developed.

With exhausted mineral deposits (5 mil. tons of lignite, 1 mil. tons of brown coal) Slovenia is economically strongly dependant on import of mineral deposits and export of products.

Fifth constant: Place of Slovenia in regional geography of Europe.

After 1945 the predominant number of the European and world geographical monographs divided Europe into two parts to both side of the iron curtain, to Western and Eastern Europe. Slovenia as a part of the communist Yugoslavia was considered as a part of the Eastern Europe and in the same time as a part of the Balkan peninsula (in reality, its NW border in the lowland of Karlovac is outside of Slovene territory). Those geographers which recognised South Eastern Europe as a special part of Europe (Rumania, Bulgaria, Albania, Yugoslavia) consider the Slovenia as a part of it. It is characterized by the remnants of the long Turkish occupation which ruled in the SE Yugoslavia till 1912. But Slovenia experienced Turkish invasions but never the Turkish occupation. In the Slovene geography the cultural landscape is the most decisive for the incorporation of a country to different macroregions of Europe. In Slovenia it developed during the 12 C of life within the middle European states. The effects of the 45 years long communist regime of Yugoslavia on the cultural landscape and society in RS are now slowly disvanishing. This period is only a small part in the history of the Slovene nation which was under the states in different parts of Europe (see table 4).

Table 4: Appartaining of the territory of RS in our era to macroregions of Europe according to the state capital.

Our era (appr. scheme)	Appartaining of RS to macro-regions of Europe	Appartaining of the territory of RS to states
Sec.half of the 6. C. 568-12th C.	South Europe Middle Europe, Western Europe	Beginning of Slovene settling. End of Roman rule United with Central-European Slavs (King Samo), in autonomous Carantania; with Bavaria in Frankish Empire.
12th C.-1809	Central Europe South Europe	The German Empire; in the Modern ages part of the ever more autonomous Austria. Border areas under Venetian or Hungarian rules respectively.
1809-1813	West and Central Europe	France (Illyrian Provinces), the rest in Austria.
1813-1918	Central Europe	Austria, Austro-Hungary.
1918-1941	South-East Europe	Yugoslavia, SW of Slovenia in Italy.
1941-1945	Central and South Europe	Slovenia occupied by Germany, Hungary and Italy.
1945-1990	South-East, East Europe	Yugoslavia under the communist regime.
After 1991	Central Europe	Republic of Slovenia.